

Masterscriptie LifeQuest: De samenhang tussen zelfvertrouwen en psychopathie in relatie met etniciteit.

Universiteit Leiden, Departement Orthopedagogiek, Jeugdhulpverlening

Naam student: H.D. Boelens

Studentnummer: 1039334

Eerste lezer: W. Zwaanswijk, MSc

Tweede lezer: dr. M. Malda

Masteropleiding: Clinical Child and Adolescent Studies (Orthopedagogiek)

Studiejaar: 2013-2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Abstract	4
Inleiding	5
Psychopathische gedragskenmerken bij kinderen en jongeren	6
Etnische minderheden	6
Zelfvertrouwen	7
Huidig onderzoek	8
Methode	9
Participanten	9
Procedure	10
Meetinstrumenten	10
Analyses	12
Resultaten	13
Verschillen in impliciet en expliciet zelfvertrouwen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens.	14
Verschillen in psychopathische gedragskenmerken tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens.	15
Verschillen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens op het gebied van sociaal-economische status en sociale wenselijkheid.	15
Samenhang tussen impliciet en expliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken.	16
Psychopathische gedragskenmerken	16
Interpersoonlijke factor	17
Affectieve factor	18
Lifestyle factor	18
Conclusie en discussie	19
Verschillen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens	20

Samenhang tussen zelfvertrouwen en secundaire psychopathische gedragskenmerken en het effect van etniciteit	20
Beperkingen huidig onderzoek en implicaties voor de praktijk	22
Literatuur	24

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie, het eindproduct en tevens kroon op het werk van mijn vierjarige studie Pedagogische Wetenschappen met Jeugdhulpverlening als afstudeerrichting. Na vier jaar hard werken, zowel tijdens mijn studie als tijdens verscheidene banen naast mijn studie ben ik enorm blij met mijn academische titel. Een academische titel die enorm heeft bijgedragen aan mijn persoonlijke groei en ontwikkeling en mijn vaardigheden op het gebied van schrijven, presenteren en onderzoek verrichten een enorme boost heeft gegeven.

Deze prestatie heb ik niet alleen bewerkstelligd; zonder de steun uit mijn naaste omgeving was het mij niet gelukt om de studie nominaal af te ronden. Allereerst wil ik daarom mijn lieve schat Alexander danken voor zijn engelengeduld, onvoorwaardelijke liefde en steun die hij mij heeft gegeven het afgelopen jaar. Ondanks zijn drukke baan en overvolle agenda heeft hij met veel begrip kopjes thee voor mij gezet, mijn voeten gemasseerd, mijn tirades getrotseerd en mij geprezen voor mijn doorzettingsvermogen op momenten dat ik het moeilijk had. Woorden schieten tekort om te beschrijven hoe dankbaar ik ben met hem in mijn leven.

Ook mijn moeder hoort een flink dankwoord te krijgen voor haar steun en toeverlaat de afgelopen jaren. Vanaf het allereerste begin heeft zij mij aangemoedigd deze studie te gaan volgen en zijn wij samen naar de opendag van de universiteit van Utrecht geweest. De laatste twee jaren van mijn bachelor woonde ik bij haar en heeft zij tijdens de tentamenperiodes de troep die ik liet slingeren getolereerd en geen woord gerept over de bergen (af)was waar ik niet naar omkeek. Dank lieve mama voor de kommen soep, opgemaakte bedjes en al je steun en motiverende woorden!

Mijn grote voorbeeld op het gebied van studeren, een vaste koers varen en doorzettingsvermogen is mijn (kleine) zusje Rukmini. Van kleins af aan heeft zij een enorme honger naar kennis gehad en heeft zij met veel plezier haar schooltijd doorlopen met schitterende resultaten. De stabiele koers die zij vaart heeft mij enorm geïnspireerd en gemotiveerd om aan deze studie te beginnen en deze goed af te ronden. Ik ben haar daarom ook enorm dankbaar voor het geweldige voorbeeld dat zij voor mij is!

Vaderlief heeft nooit geschroomd te vertellen hoe trots hij op mij is ongeacht mijn opleidingsniveau et cetera. Waar hij kon stond hij mij bij en hebben wij zo nu en dan kunnen discussiëren over de maakbaarheid van de mens en de (on)zin van het volgen van een studie in de geest der sociale wetenschappen. “Ieder mens is immers anders”, aldus mijn vader. “Daar kan geen theorie tegenop”. Mijn dank is groot om een vader te hebben met zo’n hartverwarmende persoonlijkheid vol met onvoorwaardelijke liefde.

Ik wens u veel leesplezier!

Abstract

Background. Both Moroccan boys and psychopaths are overrepresented in justice institutions. Limited research is available about possible overlap. This study focused on the relationship between implicit and explicit self-esteem and psychopathic traits in Dutch and Moroccan boys adolescents between 12 and 18 years old. *Methods.* The Youth Psychopathic Traits Inventory and the Rosenberg Self-Esteem Scale were used to measure psychopathic traits and explicit self-esteem. Implicit self-esteem was examined by the Implicit Association Task Self-Esteem. *Results.* Moroccan and Dutch boys didn't seem to differ in both implicit and explicit self-esteem. Moroccan boys showed higher scores on the affective factor, Dutch boys on the lifestyle factor. Low self-esteem in Moroccan youth caused higher levels of psychopathic traits. Since this relation wasn't found for the native Dutch boys, the social-defeat model might be a plausible explanation for this outcome. *Future research* should focus on distinguishing psychopathy in primary traits and secondary traits by fear and anxiety, rather than by the affective and lifestyle factor. Secondary, increasing self-esteem among Moroccan boys is important in order to reduce the chance of developing psychopathic traits caused by social-defeat.

Inleiding

Psychopathie is een persoonlijkheidsstoornis die wordt gedefinieerd door manipulatief gedrag, sterk opgeblazen gevoel van eigenwaarde, een gebrek aan schuldgevoelens en empathie, impulsiviteit, onverantwoordelijk gedrag en een vlak en ongedifferentieerd gevoelsleven (Hare, 1998). Cooke en Michie (2001) deelden psychopathie op in drie factoren, te weten: de interpersoonlijke factor met als kenmerken: indruk proberen te maken, sterk opgeblazen gevoel van eigenwaarde, pathologisch liegen, manipulatie voor eigen gewin, de affectieve factor waarbij centraal staan: gebrek aan berouw, gebrek aan emotionele diepgang, kilheid/gebrek aan empathie, geen verantwoordelijkheid nemen voor het eigen gedrag, en de lifestyle factor met sensatie zoeken, parasitaire gerichtheid, ontbreken van doelen op lange termijn, impulsiviteit en onverantwoordelijk gedrag als kerneigenschappen.

Psychopaten vormen een heterogene groep; dat wil zeggen dat binnen de groep psychopaten onderscheid gemaakt kan worden tussen primaire en secundaire psychopaten (Karpman, 1941). De grootste indicator om onderscheid te maken tussen de subgroepen is de mate van angst (Hicks, Markson, Patrick, Krueger, & Newman, 2004; Lee, Salekin, & Iselin, 2010; Skeem et al., 2004; Swogger & Kosson, 2007; Vassileva, Kosson, Abramowitz & Conrod, 2005); primaire psychopathie wordt vooral gekenmerkt door de afwezigheid van angstgevoelens en secundaire psychopathie door een hoge score op angstgevoelens. Primaire psychopaten hebben een verminderd geweten, zijn onverschillig en intrinsiek egocentrisch (Karpman, 1948b). Secundaire psychopaten ervaren daarentegen zo nu en dan positieve sociale eigenschappen, empathie en schuldgevoelens en beschikken derhalve over een gestoord geweten, vaak ten gevolge van een onderliggende pathologie of neurologisch conflict (Hervé, 2007); hoe heviger de onderliggende pathologie, hoe impulsiever de gedragingen. Dit maakt tevens dat de prognose voor secundaire psychopaten gunstiger is dan voor primaire psychopaten (Karpman, 1948; Porter, 1996). Wanneer de onderliggende problematiek aangepakt wordt, zullen de secundaire psychopathische gedragskenmerken naar verwachting verminderen of verdwijnen (Karpman, 1948); de aangeboren afwezigheid van angst en empathie bij primaire psychopaten zal een veel grotere uitdaging vormen op het gebied van behandeling (Hare, 1948).

Beide subtypes scoren hoog op agressief en impulsief gedrag. Primaire psychopaten zullen echter vaker instrumentele agressie gebruiken om doelgericht, koelbloedig en met voorbedachten rade te werk te gaan, terwijl secundaire psychopaten vaker reactieve agressie gebruiken en gevolge van frustratie, angst of bedreiging (Hart & Dempster, 1997; Hicks et al., 2004).

Psychopathische gedragskenmerken bij kinderen en jongeren.

De meeste psychopaten vertonen reeds op jonge leeftijd ernstige gedragsproblemen zoals liegen, bedriegen, diefstal, vandalisme, brandstichting, alcoholgebruik, weglopen van huis, misbruik van middelen en vroegtijdige seksualiteit (Dolan, 2004; Hare, 2002; Hare, 2003a). Veel kinderen vertonen op één of ander moment wel enkele van deze gedragingen, het verschil is dat bij de psychopaat zulk gedrag veel ernstiger is en omvangrijker is (Boelaert, 2008). Enkele voorbeelden hiervan zijn: doodslag, verkrachting, fraude, (roof)overval, ernstige mishandeling, ontvoering, fraude, brandstichting en drugshandel zijn. Dergelijk gedrag leidt zowel tot processen-verbaal als veroordelingen. Niet alle psychopaten zullen in de gevangenis belanden, de “succesvolle” psychopaten vertonen gedragingen die niet altijd strikt illegaal zijn, maar toch een inbreuk vormen op de sociale normen en rechten van anderen (Boelaert, 2008).

De gedragsproblemen die op jonge leeftijd ontstonden, zullen persisteren tijdens de adolescentiefase (Andershed, 2010; Boelaert, 2008; Burke, Loeber, & Lahey, 2007; Farrington, 2005; Van Baardewijk et al., 2008). Omwille van deze continuïteit is het vroeg optreden van antisociale gedragingen een goede indicator voor gedragsproblemen en criminaliteit in de volwassenheid (Hare, 2003a). Een officiële diagnose kan echter pas plaatsvinden na het achttiende levensjaar (American Psychiatric Association, 2000) waardoor het toekennen van een persoonlijkheidslabel zoals psychopathie aan kinderen en adolescenten is niet toegestaan. Bij kinderen en jeugdigen wordt derhalve gesproken in termen van psychopathische kenmerken.

Etnische minderheden

In Nederland is sprake van een oververtegenwoordiging van allochtone jongens in de criminaliteitscijfers (Blom et al., 2005); Marokkaanse jongens vertegenwoordigen hierbij een

kwart van de gevangenispopulatie terwijl zij slechts verantwoordelijk zijn voor 2% van de algemene Nederlandse populatie kwart (Boendermaker, 1995).

Onderzoek naar Marokkaanse jeugddelinquenten heeft uitgewezen dat Marokkaanse jongens vaker in voorlopige hechtenis zijn geplaatst, verdacht zijn van meerdere delicten en dat zij op jongere leeftijd voor het eerst in voorlopige hechtenis zijn geplaatst dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten (Boone & Moerings, 2007; Komen, 2002; Pfeiffer, 2000). Het risicoprofiel van Marokkaanse jongens in voorlopige hechtenis is echter minder problematisch dan dat van Nederlandse jongens in voorlopige hechtenis (Veen, Stevens, Doreleijers, & Vollebergh, 2013). Marokkaanse jongens vertonen een hoge frequentie van delinquent gedrag, hun overtredingen zijn echter over het algemeen relatief minder ernstig. Een immigranten achtergrond en het ervaren van een minderheidspositie zijn belangrijke risicofactoren voor het criminele gedrag van Marokkaanse jongeren in Nederland (Veen, Stevens, Doreleijers, & Vollebergh, 2013). De emotionele en frustratiegevoelens die deze minderheidspositie met zich meebrengt kan mogelijk een risicofactor zijn voor de totstandkoming van psychopathische gedragskenmerken (Veen, et al., 2011). Dit wordt tevens onderschreven door eerder onderzoek waaruit een relatie blijkt tussen discriminatie en een toename van persoonlijkheidsstoornissen bij etnische minderheidsgroepen (Williams, Neighbors, & Jackson, 2003).

De prevalentie van psychopathie in de algemene bevolking is 1%, in de gevangenispopulatie bedraagt de prevalentie 20% (Salekin & Lynam, 2010). Dit houdt in dat zowel Marokkaanse jongens als psychopaten oververtegenwoordigd zijn binnen de gevangenispopulatie. Aangezien Marokkaanse jongens vaker te kampen met emotionele problemen dan Nederlandse jongens (Adriaanse, Van Domburgh, Veling, & Doreleijers, 2011) zou een plausibele verklaring dat Marokkaanse jongens een groter risico hebben op psychopathische gedragskenmerken dan Nederlandse jongens.

Zelfvertrouwen

Een hoge mate van zelfvertrouwen kan bufferend werken op externaliserend probleemgedrag, agressie, antisociale gedragingen en delinquentie (Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt, & Caspi, 2005; Trzesniewski et al., 2006). Zelfvertrouwen versterkt tevens

de banden met de maatschappij in algemene termen, waardoor confirmatie plaatsvindt met sociale normen met minder externaliserende gedragsproblemen zoals geweld tot gevolg (Tracy & Robins, 2003). Affirmatie en verbintenis met de eigen etnische achtergrond blijkt een belangrijke beschermende factor voor Marokkaanse jongeren in Nederland; deze jongeren hebben veelal hogere scores op zelfvertrouwen en vertonen minder externaliserend probleemgedrag dan Marokkaanse jongeren die meer gericht zijn op de Nederlandse cultuur (Eldering, 1999; Gemert, 1998; Oudenhoven, Prins, & Buunk, 1998).

Zelfvertrouwen kan worden onderverdeeld in expliciet en impliciet zelfvertrouwen (Greenwald & Banaji, 1995). Expliciet zelfvertrouwen kan worden gedefinieerd als bewuste evaluatieprocessen over het zelf; impliciet zelfvertrouwen heeft daarentegen betrekking op een onbewuste evaluatie over het zelf (Baccus, Baldwin, & Packer, 2004).

Bij de interpersoonlijke en de affectieve factor van psychopathie (APA, 2000; Cleckley, 1941; Hare, 2003) speelt zelfvertrouwen een grote rol (Falkenbach, Howe, & Falki, 2013); hoe hoger het zelfvertrouwen, hoe hoger de score op het hebben van een sterk opgeblazen gevoel van eigenwaarde, indruk proberen te maken en manipulatie voor het eigen gewin. Bij de lifestyle factor is dit omgekeerd (Falkenbach, Howe, & Falki, 2013); hierbij geeft een lager zelfvertrouwen een grotere kans op psychopathische gedragskenmerken (Ackerman et al., 2011; Cale & Lilienfeld, 2006; Maxwell, Donnellan, Hopwood, & Ackerman, 2011; Rose, 2002; Rozenblatt, 2002; Sinek, 2003; Solomon, 1982; Watson et al., 1996; Witt & Donnellan, 2008).

Huidig onderzoek

Idealiter worden risicjongeren opgespoord voordat zij delinquente gedragingen plegen, het is daarom van belang deze risicogroep op de sporen in de algemene populatie zodat voortijdig geïntervenieerd kan worden. Studies naar een Marokkaanse achtergrond en een verhoogd risico op psychopathische gedragskenmerken ontbreken. Tevens is onbekend in hoeverre Marokkaanse en Nederlandse jongens in de Nederlandse samenleving verschillen in de mate van zelfvertrouwen (Wissink, Dekovic, Yagmur, Stams, & De Haan, 2008). Deze studie zal zich derhalve richten op verheldering hieromtrent. De etnische groepen die vergeleken worden zijn autochtone Nederlandse jongens en jongens uit de grootste etnische

minderheidsgroep, te weten de Marokkaanse jongens. Beide groepen zijn afkomstig uit de algemene populatie in de Randstad en zijn in de leeftijd van 12 tot 18. Meisjes worden hierbij buiten beschouwing gelaten omdat uit eerder onderzoek gebleken is dat zij minder emotionele problematiek ervaren dan Nederlandse meisjes, in tegenstelling tot Marokkaanse jongens: zij ervaren meer emotionele problemen in tegenstelling tot hun Nederlandse leeftijdsgenoten (Adriaanse, Van Domburgh, Veling, & Doreleijers, 2011). Om de representativiteit van de resultaten te waarborgen zal gecontroleerd worden voor sociaal-economische status en sociaal wenselijk antwoorden.

Bij zowel Marokkaanse jongens als Nederlandse jongens wordt verwacht dat weinig zelfvertrouwen gepaard gaat met een hogere score op de lifestyle factor en een hoger zelfvertrouwen verband houdt met een hogere score op de interpersoonlijke factor en de affectieve factor (Ali & Chamorro-Premuzic, 2010). Het effect zal naar verwachting groter zijn bij Marokkaanse jongens dan bij Nederlandse jongens, daar de eerste subgroep meer risicofactoren bij zich draagt, zoals frustratiegevoelens omtrent minderheidspositie (Wissink, Dekovic, Yagmur, Stams, & De Haan, 2008).

Methode

Participanten

De gehele steekproef bestond uit 709 VMBO leerlingen uit Zuid-Holland, waarvan 54% jongens ($n = 384$). De gemiddelde leeftijd bedroeg 15.02 jaar ($SD = 2.47$). Van deze jongeren had 31.2% een Nederlandse achtergrond en 27.4% een Marokkaanse achtergrond (ten minste één van de (groot)ouders in Marokko geboren. Andere etnische achtergronden waren: Turks (20.9%), Antilliaans (1%), Surinaams (6%) en overig, zoals Indisch, Italiaans, Portugees en Pakistaans (14%). De etnische minderheden bestonden uit eerste, tweede en derde generatie allochtonen. De sociaal-economische status was bij 19% van de participanten laag, bij 49% gemiddeld en bij 32% hoog.

Procedure

Dit onderzoek maakt deel uit van het LifeQuest onderzoek. De aanwezigheid van psychopathische gedragskenmerken van Nederlandse en Marokkaanse jongens werd

onderzocht bij jongeren uit de algemene populatie. Jongens tussen de 12 en 18 jaar kwamen in aanmerking voor de studie. De dataverzameling vond plaats op VMBO en MBO scholen in Zuid-Holland. Deze scholen werden telefonisch geworven waarna ouders toestemming dienden te geven voor deelname van hun kind aan het onderzoek. Tijdens de data-afname werd bij de jongeren tijdens een lesuur op school een (gedigitaliseerde) vragenlijst afgenomen om inzicht te krijgen in zaken als emotionele en gedragskenmerken, thuissituatie en zelfvertrouwen. Dit betekent dat alle leerlingen binnen de klas de vragenlijst invulden; jongens, meisjes en alle etnische achtergronden. Na het invullen van de vragenlijst deden zij nog een kort computertaakje. Zowel leerling als ouder werd te kennen gegeven dat alle gegevens strikt vertrouwelijk en anoniem behandeld worden. Deelname aan het onderzoek was volledig vrijwillig.

Meetinstrumenten

De **Youth Psychopathic Traits Inventory** (YPI; Andershed, Kerr, Stattin, & Levander, 2002) is een zelfrapportage-instrument bestaande uit 50 items, dat ontwikkeld werd om psychopathische kenmerken te meten bij personen vanaf 12 jaar. De items worden beantwoord op een vierpunten-Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing, 2 = een beetje van toepassing, 3 = redelijk van toepassing en 4 = heel erg van toepassing).

Uit een factoranalyse van Andershed, et al. (2002) blijkt de YPI uit drie factoren te bestaan welke onderverdeeld kunnen worden in tien subschalen van elk vijf items: (1) Manipulatieve Grandiositeit (YPI-I): meet de interpersoonlijke kenmerken en bestaat uit de subschalen : Bedrieglijke Charmes (“Ik ben in staat om mensen te misleiden door mijn charme en glimlach te gebruiken”) meet oppervlakkige charme en gladheid, Opgeblazen Gevoel van Eigenwaarde (“Ik heb talenten die veel verder gaan dan die van andere mensen”), focust op egocentrisme en gevoel van superioriteit; Liegen (“Soms lieg ik zonder reden, behalve dan omdat het leuk is”) detecteert personen die makkelijk en frequent liegen; en Manipuleren (“Ik kan mensen bijna alles laten geloven”) meet de neiging om anderen te manipuleren en bedriegen voor eigen doeleinden; (2) Gebrekkig Affect (YPI-II): meet de affectieve kenmerken van psychopathie en omvat de subschalen: Gebrekkige Emoties (“Ik laat mij niet zo veel beïnvloeden door mijn gevoelens zoals andere mensen dat lijken te doen”) detecteert personen die weinig emoties ervaren; Afwezigheid van Schuldgevoel (“Ik ben in staat om geen spijt- of

schuldgevoelens te hebben over dingen waarvan ik denk dat andere mensen wel spijt zouden hebben”) meet het gebrek aan gevoelens van schuld of schaamte; en Ongevoeligheid (“Als andere mensen problemen hebben is het meestal hun eigen schuld en daarom moet je hen niet helpen”) identificeert individuen die geen medelijden hebben met anderen; (3) Impulsieve Onverantwoordelijkheid (YPI-III): meet de gedragskenmerken en bestaat uit de subschalen: Extreme Spanningsbehoefte (“Ik vind het leuk dingen te doen alleen maar voor de kick”) meet de nood aan stimulerende prikkels en spanning; Gebrekkig Verantwoordelijkheidsgevoel (“Het is meerdere keren gebeurd dat ik iets heb geleend en het daarna kwijt geraakt ben”) onderscheidt mensen die geen verantwoordelijkheid kunnen opnemen; en Impulsiviteit (“Het gebeurt vaak dat ik dingen doe zonder er van te voren over na te denken”) meet de neiging om impulsieve handelingen te stellen (Poythress et al., 2006).

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de Nederlandstalige versie van de YPI (Das, De Ruiter & Harreveld, 2002). Uit dit onderzoek bleek goede interne consistentie voor de totaalscore met $\alpha = .92$. Voor de factorscores werd een interne consistentie gevonden van: $\alpha = .90$ (YPI-I), $\alpha = .75$ (YPI-II) en $\alpha = .84$ (YPI-III). Voor de subschalen bleek de interne consistentie uit eerder onderzoek te variëren tussen .66 en .82 (Skeem & Cauffman, 2003).

De **Rosenberg Self-Esteem Scale** (RSE; Rosenberg, 1979) is een zelfrapportage-instrument en bestaat uit 10 items. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de Nederlandse versie (RSES; Franck et al., 2008). Het instrument meet de globale zelfwaardering door zowel de positieve als de negatieve gevoelens over het zelf te meten (“Over het geheel genomen ben ik tevreden met mezelf.”). De items worden beantwoord aan de hand van een vierpunten-Likertschaal, variërend van zeer mee eens tot zeer mee oneens. De totaalscore kan variëren van 0 tot 30 en wordt bepaald na omschaling van de negatief geformuleerde items. Een hogere totaalscore impliceert een hogere globale zelfwaardering. Uit dit onderzoek bleek goede interne consistentie voor de totaalscore met $\alpha = .86$.

De **Implicit Association Task – Self Esteem** (IAT; Greenwald, et al, 1998) meet het impliciete zelfvertrouwen door woorden met betrekking tot het zelf (‘ik’) en woorden met betrekking tot anderen (‘zij’) te koppelen aan positief (bijvoorbeeld ‘blij’) of een negatief getinte (zoals ‘dom’) woorden (Greenwald, Nosek & Banaji, 2003). Voor dit onderzoek is een Nederlandse vertaling toegepast. Hierbij is de verwachting dat de respondenten die het

gemakkelijker vinden om woorden met betrekking tot het zelf te koppelen aan positief getinte woorden dan aan negatief getinte woorden een hogere impliciete zelfwaardering hebben (Buhrmester, Blanton & Swann, 2010). Dit is dan terug te zien in een kortere reactietijd wanneer positief getinte woorden gekoppeld worden aan woorden over het zelf. Bij een omgekeerd resultaat kan verondersteld worden dat de deelnemers over een laag impliciet zelfvertrouwen beschikken.

Family Affluence Scale (FAS; Boyce, Torsheim, Currie & Zambon, 2006) betreft een demografische vragenlijst waarbij de welvaart van het gezin gemeten wordt aan de hand van vier vragen. Een voorbeelditem van deze vragenlijst betreft ‘Heb je een eigen slaapkamer?’, waarbij geantwoord kan worden met ‘ja’ of ‘nee’. In dit onderzoek bleek een redelijke interne consistentie voor de totaalscore met $\alpha = .57$.

De **Marlowe-Crown Social Desirability Scale (M-CSDS,** Strahan & Gerbasi, 1972) meet sociaal wenselijk antwoorden en bestaat uit 10 items. Twee voorbeelditems zijn “Ik erger me nooit aan mensen die een andere mening hebben dan ik” en “Ik vind het leuk om af en toe te roddelen”. Deze items betreffen sociaal geaccepteerde maar niet vaak voorkomende gedragingen en sociaal niet-geaccepteerde maar veelvoorkomende gedragingen. Op elk item kan ja of nee worden geantwoord, waarvan 1 een score op sociaal wenselijk gedrag geeft en 0 een score op niet-sociaal wenselijke antwoorden. Dit interne consistentie voor de totaalscore van de M-CSDS binnen dit onderzoek is $\alpha = .57$.

Statistische analyse.

Om te onderzoeken of er sprake is van een verschil in zelfvertrouwen in deze steekproef tussen Marokkaanse en Nederlandse jongens is een t-toets uitgevoerd. Het mogelijke verschil tussen psychopathische gedragskenmerken bij Marokkaanse en Nederlandse jongens is tevens onderzocht aan de hand van een t-toets.

Vervolgens wordt aan de hand van een ANCOVA onderzocht of etniciteit en sociaal economische status een modererend effect hebben op de mogelijke samenhang tussen zelfvertrouwen en secundaire psychopathische gedragskenmerken. Om een ANCOVA uit te kunnen voeren dient aan een aantal aannames te worden voldaan. Allereerst dienen de waarnemingen van de onafhankelijk van elkaar te zijn vergaard. Verder dient er sprake te zijn van gelijkheid van de varianties (homoscedasticiteit) en dient de data normaal verdeeld te zijn. Om meer inzicht te verschaffen in de onderzochte variabelen en onderlinge

verhoudingen zullen de resultaten opgesplitst worden in de subcategorieën van zelfvertrouwen (impliciet en expliciet) en psychopathische gedragskenmerken (interpersoonlijke factor, affectieve factor en lifestyle factor). Om risico op vertekende resultaten te minimaliseren zijn de resultaten gecorrigeerd worden voor sociaal-economische status en sociale wenselijkheid, welke zijn toegevoegd als covariaat. Bij alle statistische analyses werd een significantieniveau van $\alpha = 0.05$ toegepast.

Resultaten

De onderzoeksgroep bestond uit 101 Marokkaanse jongens (46%) en 121 Nederlandse jongens (54%). Deze verdeling is in evenwicht. Uit de data-inspectie bleek impliciet zelfvertrouwen opvallend veel missende waarden te bevatten: slechts 141 van de 221 waren volledig en serieus ingevuld waardoor de analyses met betrekking tot impliciet zelfvertrouwen met een verkleinde steekproef zijn uitgevoerd. De missende waarden bleken niet te wijten aan selectieve uitval.

Uitbijters waren te vinden in de psychopathische gedragskenmerken, interpersoonlijke factor en affectieve factor. Aangezien de betreffende respondenten slechts opvallende waardes vertoonden bij één onderdeel zijn zij meegenomen in de verdere analyses.

In Tabel 1 is terug te zien dat de variabelen psychopathische gedragskenmerken, interpersoonlijke factor en affectieve factor niet normaal verdeeld zijn. Na verwijdering van de uitbijters was de data nog steeds niet-normaal verdeeld, wat mede heeft doen besluiten om de uitbijters niet te verwijderen. Hoewel de assumptie normaliteit geschonden is, wordt wel een parametrische test toegepast. De onderzoeksgroep blijkt namelijk groot genoeg om alsnog een parametrische toets te hanteren (Field, 2013).

Tabel 1.

Overzicht variabelen: psychopathische gedragskenmerken, zelfvertrouwen en sociale wenselijkheid

		M	SD	Min	Max	Zskewness	Zkurtosis
Psychopathische gedragskenmerken (YPI)	NL	2.00	.40	1.26	3.34	3.19	1.86
	M	2.00	.42	1.18	3.44	3.80	2.43
Interpersoonlijke factor	NL	1.76	.49	1.00	3.05	3.21	-.48
	M	1.81	.54	1.00	3.08	4.65	4.07
Affectieve factor	NL	2.12	.41	1.40	3.60	3.94	3.31
	M	2.23	.41	1.27	3.47	2.16	1.05
Lifestyle factor	NL	2.18	.50	1.13	3.47	2.15	-.42
	M	2.03	.51	1.00	3.60	1.80	.25
Impliciet Zelfvertrouwen	NL	.44	.40	-.56	1.36	.89	-.34
	M	.34	.41	-.84	1.34	.46	1.21
Expliciet Zelfvertrouwen	NL	1.80	.44	1.00	3.20	2.44	.19
	M	1.83	.47	1.00	2.90	1.16	-2.08

Noot: NL=Nederlands, M=Marokkaans.

Verschillen in impliciet en expliciet zelfvertrouwen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens.

Een onafhankelijke *t*-toets is uitgevoerd om een eventueel verschil te detecteren tussen Nederlandse jongens en Marokkaanse jongens op het gebied van impliciet en expliciet zelfvertrouwen. Er bleek geen significant verschil in de gemiddelde scores tussen Nederlandse en Marokkaanse op impliciet zelfvertrouwen; $t(139) = 1.40$, $p = .16$. Het verschil in de gemiddelde scores tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens op expliciet zelfvertrouwen; $t(218) = .79$, $p = .46$ bleek ook niet significant. Hieruit kan geconcludeerd worden dat Nederlandse en Marokkaanse jongens niet verschillen op het gebied van impliciet en expliciet zelfvertrouwen.

Verschillen in psychopathische gedragskenmerken tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens.

Een onafhankelijke *t*-toets is uitgevoerd om een mogelijk verschil te achterhalen tussen Nederlandse jongens met Marokkaanse jongens op het gebied van psychopathische gedragskenmerken. Hierbij is zowel gekeken naar de totaalscore, als naar verschillen tussen de factoren. Er bleek geen significant verschil in de gemiddelde scores tussen Nederlandse en

Marokkaanse jongens op de totaalscore van psychopathische gedragskenmerken; $t(220) = -.15, p = .88$, zie Tabel 2. Het verschil in de gemiddelde scores tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens op de interpersoonlijke factor; $t(220) = -.67, p = .50$ bleek ook niet significant.

De verschillen tussen de etnische achtergronden op de gemiddelde scores van de affectieve en lifestyle factor bleken wel significant. Marokkaanse jongens scoren gemiddeld hoger dan Nederlandse jongens op de affectieve factor ($t(220) = -2.03, p = .044$), zie Tabel 2. Er was sprake van een klein negatief effect (*Cohen's d* = -0.29). Op de lifestyle factor scoren Nederlandse jongens gemiddeld hoger dan Marokkaanse jongens; $t(220) = 2.18, p = .03$. Ook hier was de effectgrootte klein (*Cohen's d* = .30).

Verschillen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens op het gebied van sociaal-economische status en sociale wenselijkheid.

De verschillen tussen de etnische achtergronden op het gebied van sociaal-economische status en sociale wenselijkheid waren significant. Nederlandse jongens waren afkomstig uit een hogere SES dan Marokkaanse jongens ($t(220) = 5.09, p < .001$). Hierbij was sprake van een middelgroot effect (*Cohen's d* = .69).

Op het gebied van sociale wenselijkheid scoren Marokkaanse jongens gemiddeld hoger dan Nederlandse jongens $t(216) = -2.99, p = .003$. De effectgrootte was klein (*Cohen's d* = -.42). Sociale wenselijkheid en sociaal-economische status zullen vanwege hun verwachte invloed op de resultaten toegevoegd worden als covariaat.

Tabel 2.

Overzicht uitkomsten t-toetsen: verschillen in gemiddelde scores van Nederlandse en Marokkaanse jongens

		M	SD	Cohen 'd
Psychopathische gedragskenmerken (YPI)	NL	2.00	.40	
	M	2.00	.41	
Interpersoonlijke factor	NL	1.76	.49	
	M	1.81	.54	
Affectieve factor	NL	2.12	.41	
	M	2.23	.41	-.29
Lifestyle factor	NL	2.18	.50	
	M	2.03	.51	.30
Impliciet Zelfvertrouwen	NL	.44	.40	
	M	.34	.41	
Expliciet Zelfvertrouwen	NL	3.04	.61	
	M	1.83	.54	
Sociale wenselijkheid	NL	1.60	.20	.42
	M	1.68	.18	
Sociaal-economische Status	NL	2.35	.65	.69
	M	1.89	.68	

Notitie: * $p < .05$

Samenhang tussen impliciet en expliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken.

Bij alle ANCOVA's is gecorrigeerd op sociaal-economische status en sociale wenselijkheid. In tegenstelling tot sociaal-economische status bleek sociale wenselijkheid bij alle resultaten een significante invloed te hebben op de resultaten. De genoemde resultaten zijn na correctie voor deze covariaten.

Psychopathische gedragskenmerken

Op het gebied van impliciet zelfvertrouwen werd geen hoofdeffect gevonden op psychopathische gedragskenmerken ($F(1, 141) = 6.65, p = .30$). Tevens bleek geen hoofdeffect aanwezig te zijn van etniciteit ($F(1, 141) = 1.76, p = .19$) op psychopathische kenmerken. Na correctie voor sociaal-economische status en sociale wenselijkheid bleek geen interactie-effect ($F(1, 141) = 2.24, p = .17$). Er is dus geen verband tussen impliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken.

Uit de ANCOVA bleek een hoofdeffect van expliciet zelfvertrouwen op psychopathische gedragskenmerken ($F(1, 217) = 1.29, p = .03, \eta^2 = .015$); dit houdt in dat expliciet zelfvertrouwen in verband staat met psychopathische gedragskenmerken (zie tabel 3). Hoe lager het zelfvertrouwen, hoe hoger de psychopathische gedragskenmerken. Tevens was er een hoofdeffect van etniciteit op psychopathische gedragskenmerken ($F(1, 217) = 5.95, p = .02, \eta^2 = .04$); er is sprake van een verband tussen etniciteit en psychopathische gedragskenmerken. Uit het interactie-effect bleek een significante moderatie van etniciteit op de invloed van expliciet zelfvertrouwen op psychopathische gedragskenmerken. ($F(1, 217) = 1.77, p = .03, \eta^2 = .17$). Hoe lager het expliciete zelfvertrouwen bij Marokkaanse jongens, hoe hoger de psychopathische gedragskenmerken (zie tabel 3). Voor Nederlandse jongens leek dit niet aan de orde, hun gemiddelde scores op psychopathische kenmerken werd niet beïnvloed door de mate van zelfvertrouwen.

Interpersoonlijke factor

Uit nader onderzoek naar de domeinen van psychopathische gedragskenmerken werd geen hoofdeffect gevonden van impliciet zelfvertrouwen op de interpersoonlijke factor ($F(1, 141) = .11, p = .80$). Ook werd geen hoofdeffect gevonden van etniciteit op de interpersoonlijke factor ($F(1, 141) = 3.21, p = .08$). Impliciet zelfvertrouwen en etniciteit hebben dus geen verband met de interpersoonlijke factor. Van een interactie-effect was derhalve geen sprake ($F(1, 141) = .02, p = .95$).

Voor expliciet zelfvertrouwen werd geen significant hoofdeffect gevonden ($F(1, 217) = 1.34, p = .15$), voor etniciteit wel ($F(1,217) = .7.95, p = .01, \eta^2 = .05$). Dit houdt in dat er geen sprake is van een verband tussen expliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken. Etniciteit blijkt wel van invloed: Marokkaanse jongens scoren gemiddeld hoger op psychopathische gedragskenmerken dan Nederlandse jongens (zie tabel 3). Tevens bleek een interactie-effect te bestaan van etniciteit op de verhouding van expliciet zelfvertrouwen op de interpersoonlijke factor ($F(1, 217) = 2.29, p = <.001, \eta^2 = .21$). Marokkaanse jongens met een lager expliciet zelfvertrouwen vertonen meer psychopathische gedragskenmerken dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Voor de Nederlandse jongens leek dit verband niet te bestaan.

Affectieve factor

Uit nader onderzoek naar de domeinen van psychopathische gedragskenmerken werd geen hoofdeffect gevonden van impliciet zelfvertrouwen op de affectieve factor ($F(1, 141) = 20.17$, $p = .18$). Ook werd geen hoofdeffect gevonden van etniciteit op de affectieve factor ($F(1, 141) = 6.90$, $p = .23$). Van een interactie-effect was derhalve geen sprake ($F(1, 141) = .02$, $p = .95$). Er bestaat geen verband tussen impliciet zelfvertrouwen en de affectieve factor en tussen etniciteit en de affectieve factor.

Voor expliciet zelfvertrouwen werd een significant hoofdeffect gevonden ($F(1, 217) = 1.92$, $p = .01$, $\eta^2 = .21$), een lager zelfvertrouwen is gerelateerd aan een hogere score op de affectieve factor (zie tabel 3). Voor etniciteit werd tevens een hoofdeffect gevonden ($F(1, 217) = 16.27$, $p = <.001$, $\eta^2 = .09$), Marokkaanse jongens scoren gemiddeld hoger op de affectieve factor dan Nederlandse jongens (zie tabel 3). Er was geen interactie-effect tussen etniciteit en de relatie van expliciet zelfvertrouwen op de interpersoonlijke factor ($F(1, 217) = 1.23$, $p = .23$). Hoewel er wel sprak is van een verband tussen expliciet zelfvertrouwen en de affectieve factor en tussen etniciteit en de affectieve factor, heeft etniciteit geen invloed op het verband tussen expliciet zelfvertrouwen en de affectieve factor.

Lifestyle factor

Er werd geen hoofdeffect gevonden van impliciet zelfvertrouwen op de lifestyle factor ($F(1, 141) = 20.17$, $p = .18$). Ook werd geen hoofdeffect gevonden van etniciteit op de lifestyle factor ($F(1, 141) = 6.91$, $p = .23$). Van een interactie-effect was derhalve geen sprake ($F(1, 141) = 6.42$, $p = .30$).

Voor expliciet zelfvertrouwen werd geen significant hoofdeffect gevonden ($F(1, 217) = .65$, $p = .89$), voor etniciteit ook niet ($F(1, 217) = .23$, $p = .63$). Tevens bleek geen interactie-effect te bestaan tussen van etniciteit op de invloed van expliciet zelfvertrouwen op de lifestyle factor ($F(1, 217) = .97$, $p = .50$). Bij zowel impliciet als expliciet zelfvertrouwen is dus geen sprake van een verband met de lifestyle factor.

Tabel 3.

Resultaten ANCOVA's: de moderatie van etniciteit op de relatie tussen impliciet en expliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken

Variabelen	Impliciet/expliciet	Etniciteit/ interactie-effect	Sum of Squares	Mean of Sum of Squares
Psychopathische gedragskenmerken	Impliciet		14.92	.110
		Etniciteit	.18	.18
	Expliciet		3.53	.15
		Etniciteit	.76	.76
Interpersoonlijke factor	Impliciet	Interactie	4.03	4.03
			24.05	.18
	Expliciet	Etniciteit	.09	.09
			6.07	.25
Affectieve factor	Impliciet	Etniciteit	1.50	1.50
		Interactie	8.67	8.67
	Expliciet		19.44	.14
		Etniciteit	.05	.05
Lifestyle factor	Impliciet		6.28	.26
		Etniciteit	2.22	2.22
	Expliciet	Interactie	3.35	.17
			27.13	.20
		Etniciteit	.61	.61
		Etniciteit	3.26	.14
		Etniciteit	.61	.61

Notitie: *p < .05

Conclusie en discussie

Deze studie heeft gepoogd een vergelijking te maken tussen Marokkaanse jongens en Nederlandse jongens en hoe hun etnische achtergrond de relatie tussen zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken beïnvloedt. Verwacht werd dat bij zowel Marokkaanse jongens als Nederlandse jongens een verband zou worden gevonden tussen zelfvertrouwen psychopathische gedragskenmerken (Ali & Chamorro-Premuzic, 2010). Er werd een groter effect verwacht bij Marokkaanse jongens dan bij Nederlandse jongens, daar de eerste subgroep meer risicofactoren bij zich draagt, zoals frustratiegevoelens omtrent minderheidspositie (Wissink, Dekovic, Yagmur, Stams, & De Haan, 2008). Binnen deze verwachtingen is onderscheid gemaakt tussen impliciet en expliciet zelfvertrouwen. Deze hypothesen zijn deels bevestigd.

Verschillen tussen Nederlandse en Marokkaanse jongens: zelfvertrouwen, psychopathische gedragskenmerken, sociaal-economische status en sociale wenselijkheid.

In tegenstelling tot de verwachtingen bleken Nederlandse en Marokkaanse jongens niet te verschillen in de mate van impliciet en expliciet zelfvertrouwen. De bufferende eigenschap van gerichtheid op de eigen culturele afkomst zou hier mogelijk een rol kunnen spelen; wellicht waren in deze steekproef meer Marokkaanse jongens gericht op de Marokkaanse cultuur dan op de Nederlandse. Om meer inzicht hierin te verschaffen zou de etnische identiteit nader kunnen worden onderzocht (Wissink, Dekovic, Yagmur, Stams, & De Haan, 2008). Tevens zou longitudinaal onderzoek met diepte-interviews verheldering kunnen bieden omtrent de verschillen in zelfvertrouwen tussen deze groepen jongens.

Nederlandse en Marokkaanse jongens bleken niet te verschillen in gemiddelde scores op de totaalscore van psychopathische gedragskenmerken en op de interpersoonlijke factor. De verschillen tussen de etnische achtergronden op de gemiddelde scores van de affectieve en lifestyle factor bleken wel significant. Marokkaanse jongens scoren gemiddeld hoger dan Nederlandse jongens op de affectieve factor, op de lifestyle factor scoren Nederlandse jongens gemiddeld hoger dan Marokkaanse jongens. Op basis van eerder onderzoek werd het tegenovergestelde verwacht (Falkenbach, Howe, & Falki, 2013; (Veen, Stevens, Doreleijers, & Vollebergh, 2011). De oververtegenwoordiging van Nederlandse jongens in de zwaardere delicten impliceert een grotere kans op primaire psychopathische kenmerken terwijl de oververtegenwoordiging van Marokkaanse jongens in de lichtere vergrijpen met een hogere frequentie een grotere kans op secundaire psychopathische kenmerken impliceert. Falkenbach, Howe en Falki (2013) hebben in hun onderzoek echter een onderscheid tussen primaire en secundaire psychopathie gemaakt aan de hand van de factoren van psychopathie. Dit onderzoek wijst uit dat dit mogelijk geen geschikte manier is om dit onderscheid te maken. Een meer geschikte manier om dit onderscheid te maken is aan de hand van de score op angst (Hicks, Markson, Patrick, Krueger, & Newman, 2004; Lee, Salekin, & Iselin, 2010; Skeem et al., 2004; Swogger & Kosson, 2007; Vassileva, Kosson, Abramowitz & Conrod, 2005).

Samenhang tussen zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken en het effect van etniciteit

Op het gebied van zelfvertrouwen valt als eerste op te merken dat etniciteit de samenhang tussen impliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken niet modereert. Dit geldt ook wanneer psychopathische gedragskenmerken worden opgesplitst in de drie factoren. Dit zou verklaard kunnen worden door de ontwikkelingsfase waarin de jongens zich verkeerden (Harter, 1999). In de pubertijd zijn jongeren steeds meer in staat om formele theorieën te ontwikkelen over henzelf en over anderen. Harter (1999) beschreef ook in zijn onderzoek dat jongeren in de pubertijd hun identiteit aan het ontwikkelen zijn. In deze ontwikkeling zijn zij goed in staat om conflicterende situaties en eigenschappen te detecteren, maar nog niet om deze succesvol te integreren.

Wanneer gekeken wordt naar het effect van etniciteit op de relatie tussen expliciet zelfvertrouwen en psychopathische gedragskenmerken blijkt bij Marokkaanse jongens een lager expliciet zelfvertrouwen bij te dragen aan een gemiddeld hogere score op psychopathische kenmerken; hoe lager het expliciete zelfvertrouwen bij Marokkaanse jongens, hoe hoger hun score op secundaire psychopathische gedragskenmerken. Bij Nederlandse jongens bleek de mate van expliciet zelfvertrouwen niet bij te dragen aan de score op psychopathische gedragskenmerken. Social defeat zou dit verschijnsel kunnen verklaren; de frustratiegevoelens die gepaard gaan bij het ervaren van een minderheidspositie (Veen, Stevens, Doreleijers, & Vollebergh, 2011) kunnen bijdragen aan het tot uiting komen van, waarschijnlijk secundaire psychopathische gedragskenmerken. Interventies voor Marokkaanse jongens met dit risicoprofiel zijn derhalve van groot belang om het ontstaan van secundaire psychopathische problematiek te voorkomen door het leren om te gaan met het ervaren van social defeat.

Een Nederlandse afkomst had in tegenstelling tot de verwachtingen geen effect op de relatie tussen expliciet zelfvertrouwen en secundaire psychopathische gedragskenmerken. Uit criminaliteitscijfers blijkt dat Nederlandse jongens vooral verantwoordelijk zijn voor zwaardere delicten (Veen, Stevens, Doreleijers, & Vollebergh, 2011) in tegenstelling tot Marokkaanse jongens die vooral oververtegenwoordigd zijn in de lichtere vergrijpen. De resultaten van dit onderzoek impliceren een grotere prevalentie van primaire psychopathische gedragskenmerken bij Nederlandse jongens dan bij Marokkaanse jongen en een grotere

prevalentie van secundaire psychopathische gedragskenmerken bij Marokkaanse jongens (ten gevolge van social defeat) dan bij Nederlandse jongens. Dit blijkt uit de uitkomsten. Idealiter zou dit nader kunnen worden onderzocht door daadwerkelijk het onderscheid te maken tussen primaire en secundaire psychopathische gedragskenmerken door middel van angst.

Longitudinaal onderzoek kan ook uitkomst bieden waarbij observaties in verschillende settingen, diepte-interviews en gesprekken met school, ouders en eventuele instellingen worden toegepast. Ter preventie van crimineel gedrag bij zowel Nederlandse als Marokkaanse jongens zou dit onderzoek plaats moeten vinden in de algemene populatie om vroegtijdig te kunnen signaleren en te interveniëren indien nodig.

Wanneer de resultaten opgesplitst worden naar de drie factoren van psychopathische gedragskenmerken blijken significante verschillen op de interpersoonlijke en de affectieve factor. Hierbij heeft etniciteit een modererend effect op de relatie tussen expliciet zelfvertrouwen en secundaire psychopathische gedragskenmerken; hoe lager het expliciete zelfvertrouwen van Marokkaanse jongens, hoe hoger de score op de interpersoonlijke factor en de affectieve factor. Dit effect werd niet gevonden bij Nederlandse jongens. Binnen de termen van psychopathie gaat een hoge score op zelfvertrouwen gepaard met een hoge score op de interpersoonlijke factor, welke onder andere gepaard gaat met een sterk opgeblazen gevoel van eigenwaarde en een constante behoefte aan indruk proberen te maken (Hare, 1948). Wanneer social defeat inderdaad het onderliggende verklarend mechanisme zou zijn voor een hogere prevalentie van secundaire psychopathische gedragskenmerken bij Marokkaanse jongens, zou de hoge score op de interpersoonlijke stijl ter compensatie kunnen dienen van onzekerheid ten gevolge van de emotionele en frustratiegevoelens van deze jongens (Adriaanse, Van Domburgh, Veling, & Doreleijers, 2011). Deze uitkomsten op de affectieve factor kunnen tevens worden toegeschreven worden aan compensatiegedrag van een hogere mate van onzekerheid ten gevolge van het ervaren van social defeat.

Samenvattend kan worden gesteld dat expliciet zelfvertrouwen verband houdt met secundaire psychopathische gedragskenmerken, voor impliciet zelfvertrouwen is geen verband aangetoond. Etniciteit heeft een modererend effect wanneer het aankomt op de totaalscore van psychopathische gedragskenmerken, de interpersoonlijke en de affectieve factor. Dit effect kan mogelijk toegeschreven worden aan het social defeat model. Longitudinaal onderzoek zou idealiter toegepast worden om meer onderbouwing te

bewerkstelligen voor dit onderliggende verklaringsmodel.

Beperkingen huidig onderzoek en implicaties voor de praktijk

Bij dit onderzoek dienen enkele beperkingen in ogenschouw te worden genomen. Allereerst is de steekproef niet volledig generaliseerbaar voor de algemene Nederlandse populatie. Binnen het huidige onderzoek zijn alleen VMBO leerlingen uit de Randstad onderzocht. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op uitbreiding van het huidige onderzoek naar overige provincies van Nederland en daarbij ook de overige onderwijsvormen te betrekken. Om een algemener beeld te schetsen binnen Nederland kunnen andere etnische minderheidsgroepen ook meegenomen worden in vervolgonderzoek waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen eerste, tweede en derde generatie immigranten.

Implicaties voor de praktijk kunnen vooral plaatsvinden in de empowerment van etnische minderheden. Interventies gericht op het verhogen van zelfvertrouwen kan in spelvorm op peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang aangeboden worden aan zowel Nederlandse kinderen als aan kinderen uit etnische minderheidsgroepen. Samenwerking is hierbij een belangrijk aspect, wanneer deze kinderen beter leren samenwerken, kan een wederzijds respect ontstaan met een groter gevoel van eigenwaarde tot gevolg. Dit zal de minderheidsgroepen blijven stimuleren om aansluiting te vinden bij de autochtone bevolkingsgroep. Zelfvertrouwen blijkt een belangrijke grondlegger voor een goede ontwikkeling en een goede mentale gezondheid (Sandstrom, 2010). Dit zou een belangrijk speerpunt binnen de praktijk dienen te worden om zo vroeg mogelijk risico's op emotionele en gedragsproblematiek in te perken. Jong geleerd is immers oud gedaan.

Literatuur

- Adriaanse, M., Van Domburgh, L., Veling, W., Doreleijers, T.A.H. (2011). *Psychische problemen en stoornissen bij Marokkaans Nederlandse kinderen en jongeren*.
- Ali, F. & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 48, 228–233.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed)*. Washington: American Psychiatric Association.
- Andershed, H. (2010). Stability and change of psychopathic traits: What do we know? In D. Lynam, & R. Salekin (Eds.), *Handbook of child and adolescent psychopathy*. New York: Guilford.
- Blackburn, R. (1998). Psychopathy and the contribution of personality to violence. In T. Millon, E. Simonsen, M. Birket-Smith & R.D. Davis (Eds.). *Psychopathy: Antisocial criminal, and violent behavior* (pp. 50-67). New York: Guilford Press.
- Blair, R. J. R. (1999). Responsiveness to distress cues in the child with psychopathic tendencies. *Personality and Individual Differences*, 27, 135-145.
- Blair, R. J. R. (2004). The roles of orbitofrontal cortex in the modulation of antisocial behavior. *Brain and Cognition*, 55, 198-208.
- Blair, R., Budhani, S., Colledge, E., & Scott, S. (2005). Deafness to fear in boys with psychopathic tendencies. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 46, 327–336.
- Blair, R.J.R., & Frith, U. (2000). Neuro-cognitive explanations of the Antisocial Personality Disorders. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 10, S66–S82.
- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. V., & Bakker, B. F. M. (2005). *Verdacht van criminaliteit: Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. The Hague: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Boelaert, A. (2008). Psychopathie. In F. Declercq (Ed.). *Seksuele, geweld- en levensdelicten. Psychopathologie van ouders* (pp.141-175). Leuven: Acco.

Boendermaker, L. (1995). *Jongeren in justitiële behandelinrichtingen*. The Hague: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Boone, M., & Moerings, M. (2007). De cellenexplosie: Voorlopig gehechten, veroordeelden, vreemdelingen, jeugdigen en tbs. *Justitiële Verkenningen*, 33(4), 9-30.

Burke, J. D., Loeber, R., & Lahey, B. B. (2007). Adolescent conduct disorder and interpersonal callousness as predictors of psychopathy in young adults. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology. The Official Journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 36(3), 334-346.

Cloninger, C. R. (1978). The antisocial personality. *Hospital Practice*, 13, 97-106.

Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: Towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13(2), 171-188.

Dolan, M. (2004). Psychopathic personality in young people. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10, 466-473.

Damasio, A. R. (1996). The somatic marker hypothesis and the possible functions of the prefrontal cortex. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 351, 1413-1420.

Farrington, D. P. (2005). The importance of child and adolescent psychopathy. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(4), 489-497.

Fowles, D. C. (1980). The three arousal model: implications of Gray's two-factor learning theory for heart rate, electrodermal activity and psychopathy. *Psychophysiology*, 17, 87-104.

Greenwald, A. G., Nosek, B. A., Banaji, M. R. (2003). Understanding and using the Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85 (2), 197 – 216.

- Hare, R. D. (1980). A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and Individual Differences, 1*, 111-119.
- Hare, R. D. (1998). The hare PCL-R: Some issues concerning its use and misuse. *Legal and Criminological Psychology, 3*, 101-119.
- Hare, R. D. (2002). *Hare Psychopathy Checklist – Revised*. Multi – Health Systems Inc. Nederlandse vertaling en bewerking door H. Vertommen, R. Verheul, C. De Ruiter & M. Hildebrand. Swets Test Publishers.
- Hare, R.D. (2003a). *Gewetenloos. De wereld van de psychopaat*. Rijswijk: Elmar BV.
- Hare, R. D. (2003b). *Manual for the Revised Psychopathy Checklist*. Canada: Multi-Health Systems.
- Hare, R. D., & McPherson, L. M. (1984). Psychopathy and perceptual asymmetry during verbal dichotic listening. *Journal of Abnormal Psychology, 93*(2), 141–149.
- Hart, S. & Dempster, R. (1997). Impulsivity and psychopathy. In C. Webster, & M. Jackson (Eds.), *Impulsivity: theory, assessment and treatment* (pp. 212–232). New York: Guilford.
- Harter, S. (1999). *The construction of the Self: A Developmental Perspective*. New York: Guilford Press.
- Hervé, H. (2007). Psychopathic Subtypes: Historical and Contemporary Perspectives. In Hervé H. & Yuille J.C (Eds.), *The Psychopath. Theory, Research, and Practice, 17*, 431-460.
- Hicks, B. M., Markon, K. E., Patrick, C. J., Krueger, Newman, J. P. (2004). Identifying psychopathy based on personality structure. *Psychological Assessment 16*, 276–288.
- Karpman, B. (1941). On the need of separating psychopathy into two distinct clinical types: The symptomatic and the idiopathic. *Journal of Criminal Psychopathology, 3*, 112-137.
- Karpman, B. (1948). On the need for separating psychopathy into two distinct clinical types: Symptomatic and idiopathic. *Journal of Criminology and Psychopathology, 3*, 112-137.

- Kosson, D. S., Cyterski, T. D., Steuerwald, B. L., Neumann, C. S., & Walker-Matthews, S. (2002). The reliability and validity of the psychopathy checklist: Youth version (PCL:YV) in nonincarcerated adolescent males. *Psychological Assessment, 14*(1), 97-109.
- Lee, Z., Salekin, R. T., & Iselin, A. R. (2010). Psychopathic traits in youth: Is there evidence of primary and secondary subtypes? *Journal of Abnormal Child Psychology, 38*, 381-393.
- Lorber, M. F. (2004). Psychophysiology of aggression, psychopathy, and conduct problems: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 130*, 531–552.
- Lorenz, A. R., & Newman, J. P. (2002). Deficient response modulation and emotion processing in low-anxious Caucasian psychopathic offenders: Results from a lexical decision task. *Emotion, 2*(2), 91-104.
- Lykken, D. T. (1957). A study of anxiety in the sociopathic personality. *Journal of Abnormal and Clinical Psychology, 55*, 6-1.
- Lykken, D. T. (1995). *The Antisocial Personalities*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Muller, J., Corodimas, K. P., Fridel, Z., and LeDoux, J. E. (1997). Functional inactivation of the lateral and basal nuclei of the amygdala by muscimol infusion prevents fear conditioning to an explicit conditioned stimulus and to contextual stimuli. *Behavioral Neuroscience, 111*, 683–691.
- Morrison, D. & Gilbert, P. (2001). Social rank, shame and anger in primary and secondary psychopaths. *The Journal of Forensic Psychiatry, 12*, 330-356.
- Newman, J. P. (1998). Psychopaths behavior: an information processing perspective. In Cooke D. J., et al. (Eds.), *Psychopathy: theory, research, and implications for society* (pp. 81–104). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Newman, J. P., Brinkley, C.A., Lorenz, A.R., Hiatt, K.D., & MacCoon, D.G. (2007). Psychopathy as psychopathology: Beyond the clinical utility of the Psychopathy Checklist-Revised. In H. Herve & J.C. Yuille (Eds.), *The Psychopath: Theory, research, and practice* (pp. 173-206). Dordrecht, Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Newman, J., MacCoon, D., Vaughn, L., & Sadeh, N. (2005). Validating a distinction between primary and secondary psychopathy with measures of Gray's BIS and BAS constructs. *Journal of Abnormal Psychology, 114*, 319–323.
- Porter, S. (1996). Without conscience or without active conscience? The etiology of psychopathy revisited. *Aggression and Violent Behavior, 1*, 179-189.
- Poythress, N.G. & Skeem, J.L. (2005). Disaggregating Psychopathy. Where and how to look for subtypes. In C. Patrick (Ed.). *Handbook of Psychopathy* (pp. 172-192). New York: The Guilford Press.
- Sandstrom, M.J. (2010). Defensive egotism and aggression in childhood: A new lens on the self-esteem paradox. In C. Barry, P. Kerig, K. Stellwagen, & T. Barry (Eds). *Narcissism and Machiavellianism in Youth: Implications for the Development of Adaptive and Maladaptive Behavior*. Washington, D.C.: American Psychological Association
- Salekin, R.T. (2002). Psychopathology and therapeutic pessimism: Clinical lore or clinical reality? *Clinical Psychology Review, 22*, 37-40.
- Skeem, J. L., Edens, J. F., Camp, J., & Colwell, L. H. (2004). Are there ethnic differences in levels of psychopathy? A meta-analysis. *Law and Human Behavior, 28* (5), 505 – 527
- Swogger, M.T., Kosson, D.S., Identifying subtypes of criminal psychopaths: A replication and extension. *Criminal justice and behavior, 34*(8):953-970.
- Vassileva, J., Kosson, D. S., Abramowitz, C., & Conrod, P. (2005). Psychopathy versus psychopathies in classifying criminal offenders. *Legal and Criminological Psychology, 10*, 1-18.
- Veen, V. C., Stevens, G. W. J. M., Doreleijers, T. A. H., & Vollebergh, W. A. M. (2011). Moroccan adolescent suspect offenders in the netherlands: Ethnic differences in offender profiles. *Psychologie, Crime & Law, 17*:6, 545-561.
- Williams, D. R., Neighbors, H. W. & Jackson, J. S. (2003). Racial/ethnic discrimination and health: Findings from community studies. *American Journal of Public Health, 93*, 2, 200 –

208.

Wissink, I. B., Deković, M., & Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *Journal of Early Adolescence*, 26(2), 133-159.